

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EKONOMICKÉ ŽURNALISTIKY

Obchodní dům Brouk a Babka a jeho role v hospodářském vývoji Ostravy
Brouk & Babka department store and its role in the development of Ostrava

Student: Tereza Pintérová

Vedoucí bakalářské práce: prof. PhDr. Jana Geršlová, CSc.

Ostrava 2011

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra ekonomické žurnalistiky

Zadání bakalářské práce

Student:

Tereza Pintérová

Studijní program:

B6202 Hospodářská politika a správa.

Studijní obor:

7202R020 Ekonomická žurnalistika

Téma:

Obchodní dům Brouk a Babka a jeho role v hospodářském vývoji
Ostravy

Brouk & Babka department store and its role in the development of
Ostrava

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Hospodářský vývoj Ostravy v meziválečném období
 3. Vznik a založení ostravské filiálky Obchodního domu Brouk a Babka
 4. Využití řešené problematiky v médiích
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

BRONCOVÁ, D. *Kniha o Praze 7*. 1. vyd. Praha: MILPO, 1998. 191 s. ISBN 80-86098-10-9.
JIŘÍK, K. *Dějiny Ostravy*. 1. vyd. Ostrava: Sfinga, 1993. 811 s. ISBN 0-85491-39-7.
NAVRÁTIL, B. *Zmizelá Morava a Slezsko*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2007. 68 s. ISBN 978-80-7185-830-0.


Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.


Vedoucí bakalářské práce: **prof. PhDr. Jana Geršlová, CSc.**

Datum zadání: 26.11.2010

Datum odevzdání: 11.05.2011




doc. PhDr. PaedDr. Milan Sekanina, CSc.
vedoucí katedry


prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 11. května 2011

.....

Podpis autora práce

Obsah

Úvod.....	7
1. Hospodářský vývoj Ostravy v meziválečném období.....	8
1.1 Vznik samostatné republiky	8
1.2 První prvorepublikový starosta	9
1.3 Společenská situace v letech 1920 - 1929	10
1.4 Hospodářská situace Ostravy a kroky nového vedení města.....	12
1.5 Sjednocení moravských a slezských obcí	12
1.6 Stavební vývoj města	14
1.6.1 Významné stavby	15
1.7 Průmysl	17
1.8 Doprava	19
1.9 Společenská situace v letech 1930 – 1938	19
2 Vznik a založení ostravské filiálky Obchodního domu Brouk a Babka.....	22
2.1 Historie obchodních domů	22
2.2 Vznik a vývoj firmy Brouk a Babka	23
2.3 Architekt Obchodního domu Brouk a Babka v Moravské Ostravě.....	26
2.4 Stavba a stavební úpravy ostravské pobočky	27
2.5 Služby obchodního domu.....	30
3 Využití řešené problematiky v médiích.....	33
3.1 Rozhovor s Janem Becherem	33
3.2 Komentář: Jaký je Jan Becher?	35
3.3 Anketa	36
3.4 Článek: Pojd'me se podívat na zoubek konkurenci	37
3.4.1 První eskalátory v Ostravě	37
3.4.2 Baťovské ceny.....	38
3.4.3 Oddělení pro plnoštíhlé	39
3.4.4 Konfekce z Paříže a módní přehlídky	40
Závěr	42
Seznam použité literatury.....	43
Knihy, příspěvky, články:	43
Elektronické publikace:.....	45

Úvod

Cílem této práce je najít spojitost mezi velkou koncentrací obchodních domů, které vznikly v meziválečném období v Ostravě a tehdejším hospodářským vývojem Ostravy. Čím bylo zapříčiněno, že na přelomu dvacátých a třicátých Ostrava zaznamenala nárůst desíti nových velkolepých obchodních domů, a tím se stala městem s nejhustší obchodní sítí v tehdejším Československu? Autorka této práce se zaměřila na firmu Brouk a Babka, která v Ostravě nechala postavit architektonicky výjimečný objekt, ve kterém disponovala i výjimečnými zákaznickými službami. Bohužel literatura je k tomuto tématu skoupá, a takovému fenoménu, kterým tato firma byla, se ještě nedostalo samostatné obsáhlejší publikace. Byly však napsány diplomové práce, ať už na téma samotné firmy Brouk a Babka¹ nebo práce věnované architektovi obchodního domu Karlu Kotasovi². Ve spojitosti s tímto tématem je první kapitola této práce věnovaná hospodářskému vývoji Ostravy v letech 1918 – 1938, na kterou navazuje kapitola o stavbě ostravské pobočky zmiňovaného obchodního domu. Poslední kapitola se věnuje využití problematiky Obchodního domu Brouk a Babka v žurnalistice. V této kapitole najdeme rozhovor s nynějším majitelem stavby Karla Kotase Janem Becherem, zastupujícím vlastníka budovy - firmu Librex, komentář k rozhovoru, anketu o obecném povědomí lidí a článek o ostatních ostravských obchodních domech za první republiky. K vypracování této bakalářské práce autorka vycházela z knižních a internetových zdrojů, dostupných diplomových prací, nepublikovaného rozboru Nadi Goryczkové a materiálů ke stavbě obchodního domu, které jsou archivovány v Národním památkovém ústavu v Ostravě. Dále bylo použito informací od majitele firmy Librex Jana Bechera, který má vřelý vztah k dějinám budovy a zajímá se o historii firmy Brouk a Babka a v neposlední řadě vzpomínek pamětníků. Pro zpracování práce autorka použila historickou metodu.³

¹ GALETA, J. *Obchodní dům Brouk a Babka v Moravské Ostravě*. Bakalářská diplomová práce. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2010.

² RADĚVOVÁ, Z. *Architektonické dílo Karla Kotase - Sledování významných mezníků v tvorbě*. Bakalářská diplomová práce. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2005.
HOLUBOVÁ, M. *Architekt Karel Kotas a jeho práce v Ostravě*. Bakalářská diplomová práce. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2006, kterou poté rozpracovala v práci s názvem: *Architekt Karel Kotas a jeho tvorba pro velká města. Brno, Ostrava, Praha*. Magisterská diplomová práce. Olomouc: Palackého univerzita: Katedra dějiny umění.

³ GERŠLOVÁ, J. *Vádemékum vědecké a odborné práce*. 1.vyd. Praha: Professional Publishing, 2009, s. 27.

1. Hospodářský vývoj Ostravy v meziválečném období

1.1 Vznik samostatné republiky

Po smrti císaře Františka Josefa I. roku 1916 se jeho následovníkovi Karlu I. nedařilo udržet celek Rakousko-Uherské monarchie. Elita českého a slovenského národa se během války domluvila na společném státě, a proto když dne 28. října 1918 monarchie zanikla, byla vyhlášena první Československá republika. O dva týdny později, přesněji 13. listopadu, československý Národní výbor vydal první soustavu zákonů, tzv. Prozatímní ústavu ČSR.⁴

České území bylo již za monarchie nejsilnějším průmyslovým územím, jehož centrum bylo právě na Ostravsku. V Ostravě se toho dne o převratu dozvěděly jako první tehdy nejoblíbenější noviny – Moravskoslezský deník, a to od svého kolegy, vídeňského novináře. Věci v Ostravě nabraly rychlý spád a ještě téhož dne vznikl okresní Národní výbor pro Moravskou Ostravu, jehož vznik iniciovala právě zpráva o probíhajícím státním převratu. Výbor se skládal ze dvanácti politiků, sedm jich bylo ze stran socialistického zaměření a pět z občanských stran.⁵ S jakým všeobecným nadšením se změna politické situace setkala, popsal K. Jiřík takto: „*Shromážděný lid strhával také z veřejných budov dvouhlavé orly – rakouské státní znaky, někde i německé firemní štíty.*“⁶ Všeobecné nadšení Slezska kalil fakt, že si Těšínsko podrobila polská Narodowa Rada Ksiestwa Cieszyńskiego. Na přelomu října a listopadu polské vojsko zabralo celé území Těšínska. Postup vojska zastavila až řeka Ostravice, která byla pomyslně stanovena jako přirozená hranice lemující obsazené území. To bylo však v rozporu s ustanovením z počátku r. 1918, které proběhlo ve Lvově a následně bylo potvrzeno i v Praze. Toto ustanovení zakazovalo řešit právě těšínskou otázku na regionální úrovni. Příkazovalo přenechání jejího řešení Národnímu výboru v Praze. Zemský národní výbor v Polské Ostravě se i přes tento zákaz rozhodl podepsat dohodu s polskou stranou. Pakt, který vznikl, vstoupil v platnost 5. října 1918 a zaručoval dočasné rozdělení moci na zabraném území. Vedení v Praze, i přes to, že se jednalo o rozumné prozatímní řešení, dohodě mezi Zemským národním výborem

⁴ GERŠLOVÁ, J., SEKANINA, M. *Teze k přednáškám předmětu Dějiny národního hospodářství*. Ostrava: Vysoká škola báňská - Ekonomická fakulta, 2002, s. 23.

⁵ Mezi socialisty patřila strana sociálních demokratů, jak autonomisté, tak i centralisté a čeští socialisté, stranami občanskými se nazývali: agrárníci, lidovci, politici české státoprávní demokracie a zástupci národní strany jak uvedl Jiřík, 1993, s. 267-268.

⁶ JIŘÍK, K. *Dějiny Ostravy*. 1.vyd. Ostrava: Sfinga, 1993, s. 268.

v Polské Ostravě a Narodowou Radou Ksiestwa Cieszyńskiego nepožehnálo.⁷ Na těšínském území neustále probíhaly pře o to, komu náleží. Polská strana se snažila ovlivňovat slezské obce a násilím je připojit k Polsku. Roku 1919 si tehdejší Polská Ostrava dokonce zažádala, kvůli odlišení od polských sousedů, o nový název, který zněl Slezská Ostrava.⁸ Jednu dobu se i uvažovalo o referendu, které by pomocí veřejného mínění určilo, komu území připadne. Na české i polské straně se rozpoutala masivní agitační akce, až muselo zasáhnout francouzské vojsko a nastolit pořádek v těšínské oblasti. Teprve v roce 1920 bylo v Paříži rozhodnuto o definitivním ustanovení územních nároků obou stran a to bez referenda.⁹

Dva měsíce trvalo než se všichni obecní zastupitelé německého a židovského původu konečně vzdali svých míst ve správě jednotlivých obcí. Poté byly místo výborů nově jmenovány správní komise. Za Moravskou Ostravu v jejím čele stanul sociálně demokratický politik Jan Prokeš.¹⁰

1.2 První prvorepublikový starosta

Jan Prokeš (viz obr. 1.2.1) byl významnou osobností, která stála u zrodu Ostravy. Rodák z Černotína u Hranic na Moravě se přestěhoval v roce 1894 do Ostravy. Pro jeho názory a ideje mu byla rodná obec malá. Bylo mu v té době 21 let a už tak mladý měl velmi vyhraněné politické názory a vědomosti i přes to, že kvůli rodinné finanční tísní nemohl studovat. V Ostravě se realizoval jako žurnalista



Obr. 1.2.1 Jan Prokeš
zdroj:
http://www.ostrava2015.cz/web/document/cms_library/55.jpg

v hornických novinách *Na zdar* nebo sociálně-demokratickém *Duchu času*.¹¹ Jako vyučený obuvník se také angažoval v ostravském odborovém svazu obuvnickém a později se stal i předsedou Zemského spolku obuvnického. Byl výtečným rétorikem a pro svůj sympatický vzhled a profesionální vystupování byl oblíben u široké veřejnosti. Byl angažovaným sociálně-demokratickým

⁷ JIŘÍK, K. c.d., s. 269.

⁸ DLOUHÝ, PRZYBYLOVÁ, ŠERKA. *Historie a současnost podnikání na Ostravsku*. 1.vyd. Žehušice: Městské knihy s.r.o., 2001, s. 37.

⁹ Tamtéž, s. 37.

¹⁰ JIŘÍK, K. c.d., s. 270.

¹¹ NAVRÁTIL, B. *Zmizelá Morava a Slezsko: Ostrava*. 1.vyd. Praha-Litomyšl: Paseka, 2007. s. 32.

politikem s vizí velké sjednocené Ostravy. Což se mu nakonec i povedlo. Jeho politická kariéra vygradovala v roce 1918, kdy se stal správním komisařem pro Moravskou Ostravu. Se vznikem Velké Ostravy od roku 1923 zůstal ve stejné funkci, akorát jeho post byl přejmenován na vládního komisaře a po prvních volbách v roce 1925 byl jmenován starostou Moravské Ostravy. Zvláštností je, že to byl vůbec první starosta českého původu v meziválečném období. Zasloužil se o rozvoj celého města, ale s tím bylo bohužel spojeno i velké zadlužení města. Ve své funkci vydržel až do roku 1935, kdy zemřel na zástavu srdce způsobenou vážnou nemocí. Za svůj život byl dvakrát ženatý, poprvé v roce 1896 s Češkou a podruhé si vzal německou ženu v roce 1930.¹²

1.3 Společenská situace v letech 1920 - 1929

Za první světové války měli hlavní slovo ve společnosti Němci žijící na území České republiky. Byli dosazováni do vysokých úřednických funkcí a tento trend se pomalu začal odbourávat až v průběhu dvacátých let. To potvrzuje například fakt, že nejvíce obyvatel německé národnosti žilo ve dvacátých letech ve Vítkovicích, kde v podniku Vítkovických železáren zastávali vysoká řídicí místa.¹³ Po válce se procentuálně menšiny Němců, ale i Slováků a Poláků snížily, naopak počet Čechů a Židů vzrostl. Německých obyvatel ubývalo, protože u nich, jak to u vyšších a vzdělanějších vrstev bývá, jejich natalita byla nižší než úmrtnost. Poláků ubývalo, protože se vznikem ČSR vzniklo i samostatné Polsko, a to bylo impulzem pro polské rodiny k návratu do své vlasti. Významnou roli sehrál v odlivu obyvatelstva z území První republiky i zákon č. 236/1920 ve znění „*Osoby, které příslušely svým domovským právem do některé obce mimo území ČSR a nepodaly si do 31. prosince 1921 žádost o přiznání československého státního občanství, staly se bez dalšího příslušníky státu, který vykonával právo svrchovanosti nad územím, kde měly ony osoby dříve domovské právo.*“¹⁴

Se vznikem ČSR Češi sesadili Němce z výsostné pozice a přivodili jim tím šok. Z mocenské vrstvy se ve chvíli stali podrobenou menšinou. Češi jim nechali jen minimální společenský a politický vliv. Budoucnost Ostravy se začala ubírat jiným směrem než doposud. Obě strany se domluvily ponechat dosavadní poměr německých a českých škol, ale už rok po převratu tomu bylo jinak. Stejně tomu bylo i s kulturou, kde Češi

¹² PRZYBYLOVÁ, B., ŠÉRKA, J. *Muži s mocí: Portréty představitelů města Ostravy 1918-1989*. Tilia, 1999.

¹³ JIŘÍK, K., c.d., s. 309.

¹⁴ JIŘÍK, K., PITRONOVÁ, B. c.d., s. 437.

nedovolovali Němcům realizovat jejich program v době, která jim byla v divadle vyhrazena, ale přitom sami měli svá představení v hledišti poloprázdná.¹⁵

Dvacátá léta byla ve znamení formování „*systému parlamentní demokracie nového československého státu*“¹⁶. V letech 1919 - 1920 se společnost vzpamatovávala z konce války a z nově nabyté svobody. Začaly se samovolně tvořit orgány v podobě národních výborů a správních rad, které měly nově vzniklé republiky nastolit řád. „*Správní komise pak stály v čele obcí, které tvořily později Velkou Ostravu, až do konce roku 1923*“.¹⁷ Cestu k nalezení optimálního vládnutí znesnadňoval odchod německého obyvatelstva z Československa a vyjasnění hranic mezi Polskem a Československem. V těchto letech se také iniciovalo silné sociální hnutí, které si kladlo za cíl stabilizovat postavení dělníků ve společnosti. Do sporu se dostaly dvě strany, sociální demokraté v čele se starostou Janem Prokešem, jeho pozdějším nástupcem Josefem Chalupníkem a Františkem Čepkem, kteří bojovali právě za lepší sociální status dělníků a proti nim levicověji zaměření sociální demokraté, jejichž představiteli byli Josef Pergl, František Täuler a Antonín Hess. V prosinci 1920 spor otevřeně vyústil ve stávkou dělníků, kterou iniciovala levice. Stávkou potlačily až státní složky. Příštího roku levice utvořila Komunistickou stranu Československa. Dělnictvu se začalo blýskat na lepší časy a dočkalo se platového i společenského polepšení si, bohužel ale na úkor svých zaměstnavatelů. V umírněném společenském klimatu se však objevily první problémy, a to v podobě poválečné hospodářské krize v letech 1921 - 1923. Počet nezaměstnaných stoupal, export stagnoval a modernizace výrobních postupů vázla. Tím se snižovaly i mzdy dělníků. Horníci na Ostravsku začali stávkovat. Výsledkem stávky bylo napnutí všech sil zaměstnavatelů na zbrzdění mzdových poklesů jejich zaměstnanců. Převratným rokem byl rok 1924, kdy se i s malými výkyvy dařilo pozvednout úroveň československého hospodářství a jeho uplatňování se na zahraničních trzích. S oživením obchodu a zvýšením jeho prosperity přicházela i všeobecná rovnováha ve společenském a politickém životě. To položilo základy pro sblížení Ostravska formou vzniku Velké Ostravy roku 1924. Uklidnění politického klimatu přinesla i návštěva z Prahy v podobě prvního československého prezidenta Tomáše G. Masaryka. Jeho povzbudivá řeč apelující na společnou republiku a

¹⁵ VYBÍRAL, J. *Zrození velkoměsta: Architektura v obraze Moravské Ostravy 1890 – 1938*. 3.vyd. Šlapanice: Era, s. 84 – 85.

¹⁶ JIŘÍK, K., PITRONOVÁ, B. *c.d.*, s. 319.

¹⁷ Tamtéž.

spolupráci se odrazila i v prvních volbách do Městského zastupitelstva Velké Ostravy. Vyhrála sociálně demokratická strana a komunistická strana zaznamenala masivní pokles voličů. Zájem o komunistické ideje opadl také kvůli jejím agresivním postojům a díky tehdejší hospodářské expanzi, po které následovala konjunktura v druhé polovině 20. let.

1.4 Hospodářská situace Ostravy a kroky nového vedení města

Se zrodem nové republiky se na úřady po dlouhé době vrátila čeština a na obecní správě města se začali podílet i socialisté, kteří za monarchie tuto možnost neměli.¹⁸ V období poválečné lability mezi roky 1918 - 1921 bylo hlavním cílem „*převést válečnou výrobu na výrobu mírovou*“¹⁹. Československá republika se musela vypořádat s nově vzniklou a doposud neznámou situací, kdy byla vláda v rukou Čechů a Slováků. Museli si upřesnit cíl, ke kterému budou nový stát kormidlovat a pomocí jakých prostředků budou dosahovat svých cílů. Pro nově zvolené představitele Moravské Ostravy těmito cíli bylo pozvednout nerozvíjející se zadlužené město, které trpí nepravidelnými a nekvalitními dodávkami nezbytně nutných potravin a ostatního zboží, podpořit rozvoj českého školství a kultury, ale zároveň zachovat menšinová práva, a potříst stále se rozšiřující lichvu. Dále musela být co nejdříve vyřešena naprosto nedostačující bytová disponibilita města.²⁰ Řešení těchto problémů započalo sjednocením části moravských obcí do jednotného celku, viz další podkapitola.

Na začátku roku 1920 město začalo skupovat akcie významných podniků, aby odlehčilo vážné finanční situaci. Město se přirozeně začalo přetvářet ze silně průmyslového na obchodní, finanční a dopravní centrum. Stávající obchodníci rozšiřovali své živnosti a z jiných měst přijížděli noví podnikatelé se svými stavebními plány. Tento přerod stál vedení města nemalé finanční náklady. V roce 1935 byla Ostrava jedním z ne zadluženějších měst ČSR.

1.5 Sjednocení moravských a slezských obcí

První idea sjednocení ostravských obcí přišla už za Rakousko-Uherska. Uvažovalo se o splynutí Moravské Ostravy, Přívozu a Vítkovic²¹. Proč zrovna tyto tři obce vysvětluje

¹⁸ JIŘÍK, K. c.d., s. 271.

¹⁹ GERŠLOVÁ, J., SEKANINA, M. c.d., s. 32.

²⁰ JIŘÍK, K. c.d., s. 271.

²¹ KORBELÁŘOVÁ, I., ŽÁČEK, R. *Velká Ostrava*. 1.vyd. Šenov: Tilia, 1999, s. 7.

I. Korbelářová a R. Žáček: „*Idea měla svou logiku. Byla jakýmsi minimálním programem s cílem spojit Moravskou Ostravu s jejími vznikajícími centrálně správními funkcemi a úřady s Vítkovicemi, sídlem největšího hutního podniku, a s Přívozem, významným železničním uzlem.*“²² Bohužel se tak nestalo kvůli nesmiřitelným konfliktům mezi obcemi. Vítkovice trvaly na svém vedoucím postavení v tomto sjednocení, s čímž nesouhlasila Moravská Ostrava ani Přívoz.



Obr. 1.5.1 Velká Ostrava, zdroj: KORBELÁŘOVÁ, I., ŽÁČEK, R. *Velká Ostrava*. 1.vyd. Šenov: Tilia, 1999, s. 20.

Snahy o vytvoření jednotného územního celku se znovu objevily na začátku roku 1919. Předseda správní komise Moravské Ostravy Jan Prokeš inicioval schůzku zástupců obcí a posléze i návrh o sjednocení, který se ale nezdařil. „*Proti sloučení se např. zprvu jednoznačně postavila 25. dubna 1919 správní komise Svinova a řada námitek a pochybností se projevila i v postoji dalších obcí, zejména pak Přívozu a Vítkovic.*“²³

Na druhý pokus navrhla správní komise zákon o sloučení 15 obcí v okolí Ostravy²⁴ v územní celek s názvem Horní město Ostrava, ale ani tento pokus neuspěl. Proč neuspěl, nejvýstižněji popsala L. Bolková: „*Rozkládat se měl (nový celek) jak na Moravě, tak i ve Slezsku a v tom byl zásadní problém. Tehdejší správní celky Morava a Slezsko nechtěly přijít o příjmy z daní a se spojením nesouhlasily.*“²⁵ Z této situace vzešel nápad, že vznikající Ostrava by nemusela náležet Moravě, nýbrž Slezsku. Slibně se rozvíjející plán,

²² Tamtéž.

²³ Tamtéž, s. 9.

²⁴ A to, Moravskou Ostravu, Přívoz, Vítkovice, Mariánské hory, Zábřeh nad Odrou, Novou Ves, Hrabůvku, Svinov, Kunčice nad Ostravicí, Malé Kunčice, Polskou Ostravu, Muglinov, Hrušov, Radvanice a Michálkovice.

²⁵ BOLKOVÁ, L. *Jak se z drobků stalo velkoměsto*. Mladá fronta, 2011, s. 8.

kvůli kterému dokonce Ministerstvo vnitra změnilo zákon o územní náležitosti²⁶, bohužel ztroskotat na nejasně vymezených pravomocích na území Těšínska. Celý slučovací proces byl složitý a vleklý, plný sporů jednotlivých radnic. Kvůli převažujícímu počtu voličů levice na slezském území se Národní rada československá, která se mezitím celého problému ujala, rozhodla sloučit pouze sedm moravských obcí. Došlo k tomu až na začátku roku 1924, kdy se sjednotily obce: Moravská Ostrava, Přívoz, Vítkovice, Mariánské hory, Zábřeh nad Odrou, Nová Ves a Hrabůvka pod názvem Velká Ostrava (viz obr. 1.5.1). Podle příkazu vedení z Brna byly 17. ledna zrušeny správní komise obcí a byly nahrazeny Okresní správou politickou v Moravské Ostravě v čele s vládním komisařem Janem Prokešem. Ten sestavil 42člennou radu²⁷. Velká Ostrava nově zabírala místo původních 775 ha nyní 4029 ha a čítala na 113 709 obyvatel.²⁸

Prvním úkolem nově ustanovené rady bylo přichystání prvních svobodných voleb. Období, kdy byl tento orgán v čele města, trvalo jen do března roku 1925. Ve volbách do Městského zastupitelstva, které proběhly roku 1925, zvítězila československá sociálně demokratická strana, v jejímž čele stál Jan Prokeš. Stal se tedy starostou a jeho sbor Městského zastupitelstva byl poskládán z 60 členů, z národnostního hlediska ze 43 Čechů, 15 Němců a 2 Židů. Při druhých obecních volbách roku 1929 znovu vyhrála tatáž strana a skladba zastupitelstva se změnila o dva členy ve prospěch Čechů a na úkor Němců. Starostovský post obhájil Jan Prokeš. Jinak tomu ale bylo v roce 1935, kdy proběhly v pořadí třetí prvorepublikové volby. Po opětovném vítězství československé sociálně demokratické strany se po smrti Jana Prokeše stal starostou Josef Chalupník, který na tomto postu vydržel až do začátku druhé světové války.²⁹

1.6 Stavební vývoj města

Ostrava měla začátkem 20. století velice rozporuplné architektonické vzezření. Takhle Ostravu, město protikladů, popsal Navrátil, 2007: „*Centrum a několik málo velkoměstských ulic s výstavnými domy, chrámy a veřejnými budovami se dalo obejít za*

²⁶ „*Dosavadní platný zákon č. 295/1919 Sb. Totiž neumožňoval slučování a rozlučování obcí v případech, kdy by mělo za následek změny hranic nejen obcí nebo okresů, ale i žup a zemí. Byl proto vydán nový zákon č. 285/1920 Sb., který tento nedostatek odstraňoval.*“ Podle Korbelařové, Žáčka (1999, s. 11).

²⁷ V radě bylo 31 Čechů, 9 Němců a 2 Židé.

²⁸ KORBELÁŘOVÁ, I., ŽÁČEK, R. c.d., s. 15.

²⁹ JIŘÍK, K. c.d., s. 274.

patnáct minut. Za nimi se nacházely přelidněné kolonie, zchátralé domky, brlohy nejchudších, a hořící haldy, přičemž plameny hutí šlehaly až na ulici a dým a prach z továren, koksoven a chemiček byl všudypřítomný.³⁰ Nejakutnějším problémem po převratu se ukázala nedostačující kanalizace, která volala po modernizaci a vybudování čističek odpadních vod. S tímto problémem souvisela čistota ulic a fungující veřejné osvětlení. Dalším problémem byl na Ostravsku nedostatečný počet bytů. „*Tíseň byla taková, že obec údajně nabízela stotisícové odstupné majitelům nevěstinců, aby alespoň na přechodnou dobu získala obydlí pro nejvíce potřebné.*“³¹ Do roku 1920 vyrostly v centru Ostravy čtyři nové domy a v dalším roce bylo postaveno pod taktovkou města ještě dalších 11 obytných domů. Čtvrť, která touto zástavbou vznikla, se nazývala Prokešovec. U obytných domů architekti vyznávali určitou střízlivost a hlavně funkčnost. I přesto si město na jejich stavbu muselo vypůjčit 25 milionů korun. V roce 1921 vyrostla na Sokolské ulici trojice domů s byty určenými pro městské úředníky. Poté se přidaly i samotné podniky a začaly pro své zaměstnance stavět domy. Největší podíl na výstavbě nových bytů měly Vítkovické železárny, dále Severní dráha Ferdinandova, Báňská a hutní společnost a nakonec město Ostrava. Díky těmto podnikům a vedení města během let 1920 – 1938 vzniklo v Ostravě 3043 nových bytových jednotek.³²

Oproti Vybíralovi, který zaznamenal zlepšení bytové situace už od začátku 20. let, Jiřík ve svých Dějinách Ostravy popisuje počáteční výstavbu obytných domů jako těžkopádnou, pomalou a nedostačující až do roku 1924, kdy nejsilnější znaky hospodářské krize pominuly, a stavební ruch dosáhl většího záběru.³³

1.6.1 Významné stavby

Rozmach a prosperita města se mimo jiné vyznačovali i trendem doposud neznámým. Tím bylo budování velkých obchodních domů. Boom započal roku 1928 obchodním domem RIX, v dalších letech jej následovaly obchodní domy Brouk a Babka, Baťa, Bachner nebo Textilia. Moravská Ostrava byla ve své době v tomto směru jedním z nejvyspělejších měst své země. Přezdívalo se jí i město kaváren a mezi ty nejvěhlasnější patřila kavárna Elektra nebo pojišťovna Riunione Adriatica di Sicurtá s kavárnou Savoy

³⁰ NAVRÁTIL, B. c.d., s. 30.

³¹ VYBÍRAL, J. c.d., s. 86.

³² Tamtéž.

³³ JIŘÍK, K. c.d., s. 290.

v Zámecké ulici (viz obr. 1.6.1.1). S příchodem financí začaly vznikat i filiálky peněžních ústavů jako třeba: Česká eskomptní banka na Smetanově náměstí, Česká průmyslová banka na ulici 28. října nebo Živnobanka. Mezi další významné stavby bankovních ústředí můžeme namátkou jmenovat pobočku Anglo-československé banky od architekta Josefa Gočára, která v letech 1923 - 1924 vyrostla na Nádražní ulici. Zajímavé je, že stavba všech bankovních poboček, které měly svou architekturou Ostravu přiblížit ostatním českým městům, proběhla bez zájmu veřejnosti a bez jakéhokoliv ohlasu.



Obr. 1.6.1.1 současný stav obchodního a obytného domu italské pojišťovny Riunione Adriatica di Sicurtà, architekt Karel Kotas, ulice Zámecká, archiv autorky

„Obyvatelé, podle reakcí v tisku novým reprezentativním sídlům, koncentrovaným v případě velkobank většinou na Nádražní třídu, nevěnovali příliš pozornosti. Přitom díla svěřená renomovaným architektům zaručovala výrazný úspěch.“³⁴

Nejmodernější stavbou v kraji byl Dům umění postavený roku 1926. Nejvýznamnější stavbou byla budova Nové radnice, na jejímž návrhu se začalo pracovat v roce 1922 a dokončena byla až v roce 1930. Doposud je nezaměnitelným symbolem města a je nazývána „majákem z betonu, železa a skla“.³⁵

Zajímavým příkladem česko-německé spolupráce byla stavba krematoria. V roce 1919 bylo vypsáno výběrové řízení pro návrh stavby, následující rok byla stavba svěřena

³⁴ DLOUHÝ, PRZYBYLOVÁ, ŠERKA. c.d., s. 43.

³⁵ VYBÍRAL, J. c.d., s. 109.

architektu Vlastislavu Hofmanovi a Františkovi Menclovi. V roce 1925 tak vznikla impozantní stavba druhého nejstaršího krematoria v republice. Stavba byla výjimečná i svých kubistickým vzezřením. Tato ojedinělá stavba, jak vzhledově, tak jako památka na prvorepublikovou spolupráci Němců a Čechů, byla bohužel v 80. letech zbourána tehdejším režimem.³⁶

Se stavbami nových obchodních domů, hotelů, restaurací a kaváren přicházely i nové služby. Obchodní domy doplňovaly živnosti i středně velké koloniály. V 1928 v jádru celého města Moravské Ostravy fungovalo 6651 podniků, byla to nejživější oblast města. Vznikaly zde takové hotely jako National, Imperial, Slavia a Atlantik. Bohužel Češi po válce neoplývali takovým kapitálem. Protože všechny podniky byly po první světové válce až na výjimky vlastněny německým nebo židovským majitelem. Jejich síla však se vznikem československého státu sílila.³⁷

1.7 Průmysl

Hlavní roli v průmyslu poválečného Československa hrála těžba uhlí a s ním spojené jeho zpracování v hutnictví. *„Jestliže o Praze se říká, že je stověžatá, tak o Ostravě bylo možné říci, že je stokomínová. Těžní věže, haldy, lanovky – to byly atributy důlní činnosti, siluety vysokých pecí, jejich ohříváčů vzduchu tzv. kauprů a komíny – to byly symboly hutí, elektráren a dalších závodů.“*³⁸ První republika byla průmyslově nejvyspělejším nástupnickým státem bývalé monarchie. Ostrava si i po roce 1918 udržela svůj významný post mezi hospodářsky nejrozvinutějšími městy ČSR. A právě za tuto vyspělost platili její obyvatelé daň na svém zdraví. Všudypřítomný prach, saze a popílek lidem ve městě znepríjemňoval život. Po válce zůstalo i nadále nejvýraznějším odvětvím průmyslu hutnictví.

Těžbě uhlí se věnovaly společnosti: Vítkovické kamenouhelné těžiřstvo, Severní dráha Ferdinandova, Báňská a hutní společnost, Zwierzinovo těžiřstvo, které přestalo s těžbou uhlí už ve 30. letech 20. století a Wilczkové. Díky racionalizačním opatřením a modernizaci výroby, pomocí například mechanického na místo ručního rubání, těžba uhlí po válce stoupala. Tyto uhelné společnosti byly úzce spjaty s koksovny: Vítkovické

³⁶ Tamtéž, s. 86 – 92.

³⁷ JIŘÍK, K. c.d., s. 306.

³⁸ DLOUHÝ, J., PRZYBYLOVÁ, B., ŠERKA, J. c.d., s. 38.

s koksovnou Karolinou a do roku 1925 s koksovnou Terezií, Báňská a hutní společnost s koksovnou Ignát, Wilczkové s koksovnou Trojicí a Severní dráhy Ferdinandovy s koksovnou František.³⁹

„Významnou složkou produkce báňských závodů i jiných investorů byla výroba elektrické energie, představující významný integrující faktor v oblasti. Použití elektřiny se šířilo v báňských závodech, v ostatních průmyslových odvětvích, při osvětlování měst a obcí, bytů, v dopravě i jinde.“⁴⁰ Provoz koksoven souvisel s elektrickou energií, proto se elektrárny, které vznikly v jejich blízkosti, nazývaly stejně: v centru to byla Karolina, v Mariánských Horách Ignát, v Přívoze František a ve Slezsku Trojice. Největším dodavatelem pro Ostravu byly Báňské elektrárny, od kterých energii koksovnám zprostředkovávaly Moravsko-slezské elektrárny, a.s.

Na hutní průmysl navazoval i chemický, který využíval pro svou vlastní výrobu právě produkty hutních závodů. Například při destilaci dehtu se uvolňovaly oleje, které přebíraly ve formě polotovarů chemické závody a dále je zpracovávaly. Tak začaly chemické závody vznikat v bezprostřední blízkosti hutních závodů, stejně jako tomu bylo u elektráren. Hutnictví bylo zcela jistě stěžejním průmyslovým odvětvím pro celý kraj. Jeden příklad mluví za všechny: v Mariánských Horách vznikla v roce 1927 vedle elektrárny Ignát, a hlavně vedle stejnojmenné koksovny, Československá továrna produkující dusíkaté látky, kterými zásobila jak český, tak i zahraniční trh. *„Doly, hutě, chemičky – tak lze zjednodušeně charakterizovat průmysl na Ostravsku v období první republiky. Vše ostatní zůstávalo v pozadí, mělo spíše druhořadý význam. Pro obyvatele Ostravy však představovala existence malých továren, firem a živností sice méně významný zdroj obživy, ale nesmírně důležitou součást každodenního života.“⁴¹*

Posledním zde zmíněným odvětvím v ostravském průmyslu byly železárny. Těmi nejvýznamnějšími byly Vítkovické, které patřily rodu Rothschildů. I přes finanční problémy a vliv hospodářské krize byly tyto železárny velice úspěšné v ziskovosti, a to díky hospodárnému nakládání s dostupnými prostředky a díky modernizaci výrobních postupů. Mezi menšími podniky, než byly stěžejní Vítkovické železárny, můžeme jmenovat Válcovny kovů, a.s. sídlící toho času v Přívoze, strojírnou Elbertzhagen a

³⁹ Tamtéž, s. 38 – 41.

⁴⁰ JIŘÍK, K., PITRONOVÁ, B. *Dějiny Ostravy*. 1.vyd. Ostrava: Sfinga, 1993, s. 284.

⁴¹ DLOUHÝ, J., PRZYBYLOVÁ, B., ŠERKA, J. *c.d.*, s. 40.

Glassner, s.r.o. z Moravské Ostravy nebo Mariánskohorské strojírny, slévárnu železa a ocelárnu, s.r.o.⁴²

1.8 Doprava

Moravská Ostrava disponovala vyspělou železniční i tramvajovou sítí, která se podílela na běžném i pracovním chodu života Ostravanů. S rozvojem automobilismu přišla potřeba pevnějších silnic. Cesty byly do roku 1926 šterkové, později betonové. A na počátku 30. let dokonce už i ošetřeny dehtovým nátěrem. Vyskytl se i pokus o zřízení autobusové přepravy, ale pro malý zájem musely být některé linky zrušeny⁴³. První tři autobusy město zakoupilo v roce 1929 a do desíti let se jejich počet zvýšil na 13 vozů. Dokonce byly pořádány i autobusové zájezdy. Celkově se silniční síť Ostravy zdokonalila. A s rozšířením osobních aut mezi obyvatelstvem nově vznikla i taxislužba, která plně nahradila nájemná kočárová spřežení⁴⁴.

I přesto zůstal nejvyužívanějším dopravním prostředkem vlak. Nejen na cestování, ale byl i důležitým prostředníkem pro dopravu uhlí. Další rozvoj dopravy na Ostravsku zaznamenalo letectví. K letišti v Dolním Benešově přibýlo o kousek dál letiště v Hrabůvce, ke kterému jezdilo lepší tramvajové dopravní spojení. S rozvojem v oblasti dopravy souvisel i rozkvět komunikačních sítí jako je pošta, telefon a telegraf. Rozhlas své první posluchače na Ostravsku získal už v roce 1923. V roce 1931 zachvátil Ostravu rádiový boom a v počtu přijímačů na osobu dokonce ostravští posluchači předechnali taková města jako Prahu, Brno i Bratislavu.⁴⁵

1.9 Společenská situace v letech 1930 – 1938

Velká hospodářská krize ve 30. letech nejvíce zasáhla drobné živnostníky, kteří byli převálcováni nabídkami velkých obchodních domů. Neměli dostatek úspor pro případ nouze a bankrotovali. Změna k lepšímu přišla v polovině třicátých let. I přes bleskový a mohutný rozvoj obchodu v Moravské Ostravě bylo zajímavé, že stupeň vyspělosti obchodních živností na Ostravsku byl o stupeň horší než v jiných krajích Československa. Jedním z hlavních faktorů, který to způsoboval, byla mentalita a požadavky místního

⁴² JIŘÍK, K. c.d., s. 287.

⁴³ Například trasa Ostrava- Mariánské hory.

⁴⁴ Jinak také tzv. fiakr.

⁴⁵ JIŘÍK, K. c.d., s. 306 – 307.

obyvatelstva, které bylo z většiny dělnického původu. I přesto se v Ostravě nacházela plejáda obchodů s nabídkou od toho nejobyčejnějšího zboží až po to luxusní, prodávané v obchodních domech. V Ostravě vzhledem k omezené koupěschopnosti obyvatelstva vyrůstaly jako houby po dešti zastavárny, půjčovny a opravny, které byly velice vytížené.⁴⁶

Československé hospodářství už mělo nejlepší léta rozvoje za sebou a teď se muselo potýkat s problémem své zaostalosti a nedostatečnosti oproti konkurenci na evropských trzích. Vidina ohroženého podnikání vedla zaměstnavatele k tvrdým úsporným opatřením, jako bylo propouštění zaměstnanců a těm nepropuštěným zmenšování platů. Společnost už se nespokojila se smířlivou politikou sociální demokracie a na scénu se vrátila komunistická strana se svými ofenzivními taktikami. V roce 1932 při plánovaném propouštění 12 000 horníků vypukla stávk. Sociální demokracie si nad komunistickou stranou prosadila prozatímní vyslání horníků na neplacenou dovolenou a sklídila za to vlnu kritiky. V období hospodářské krize stále více vystrkovala růžky fašistická hnutí, která navrhovala atraktivní řešení krize. Oslovovala společnost napříč všemi společenskými vrstvami: *„Fašisty propagovaná „východiska“ z krize přitahovala nejreakčnější skupiny představitelů kapitálu, nacházela ohlas ve středních vrstvách, strhávala i značnou část dělnictva a prosakovala rychle z Německa do jiných evropských zemí.“*⁴⁷ Na Ostravsku byla situace zvláště ztížená kvůli silnému výskytu problematických menšin. Plně se fašistické tendence projeví u posledních meziválečných voleb v roce 1935, kdy se snížil počet voličů sociální demokracie a narostl počet voličů fašistických stran, ale i komunistické strany. S rozmáhajícím se fašismem bojovali mimo sociální demokracii i komunisté. Sociální demokracie sázela důraz na české vlastenectví a díky tomu vyhrála, byť se ztrátami, i tyto volby. Na podzim roku 1935 komunisté a socialistické strany odložily bokem své stranické ideje, ve kterých se rozcházely a domluvily se spolupracovat na boji proti sílícímu fašismu. Rok 1936 už byl ve znamení protifašistických hesel a otevřeného boje. Československo si dělalo naděje, že západní země nedovolí znovu uvrhnutí Československa do rukou Němců. Po několika uměle vykonstruovaných incidentech ze strany ostravských fašistů bohužel věci dostaly neodvratitelný spád směřující k Mnichovské dohodě. *„Těžce zkoušená republika, aniž stačila za krátkou dobu své existence vyvrát vnitřně ke stabilizovaným hospodářským, sociálním a politickým*

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ JIŘÍK, K. c.d., s. 323.

strukturám a zaujmout konsolidované místo v kontextu mezinárodních vztahů, byla vržena do nejtragičtějšího období dějiny našich národů vůbec – do období nacistické okupace a druhé světové války.“⁴⁸

⁴⁸ Tamtéž, s. 325.

2 Vznik a založení ostravské filiálky Obchodního domu Brouk a Babka

2.1 Historie obchodních domů

V západní Evropě se první obchodní domy začaly objevovat už ve 2. polovině 19. století. Faktem je, že veřejnost se s tímto fenoménem srovnávala různě. Většina jím ale byla fascinovaná. Vznik obchodních domů znamenal přirozenou vyšší formu obchodu s novými moderními prvky.⁴⁹ „*Moravská Ostrava se mohla pochlubit na svou dobu poměrně solidní obchodní sítí již v období Rakouska-Uherska, ale teprve vznik nového státu znamenal pro město skutečný rozkvět obchodního podnikání. Nových příležitostí se chápaly desítky místních lidí i přistěhovalců a staré prodejny z předválečné doby se rozšiřovaly podle výše kapitálu a podnikatelských schopností svých majitelů. Vlastníky většiny z nich byli němečtí a židovští obchodníci, což zpočátku nezměnil ani rostoucí počet českých podnikatelů.*“⁵⁰

Boom ve stavění obchodních domů začátkem roku 1928 můžeme přičítat zákonu o stavebnictví, který od roku 1927 zbavoval stavebníky povinnosti odvádění daní po dalších 35 let.⁵¹ Obchodní domy se v té době dělily na dvě základní skupiny. Obchody spadající do první skupiny byly vlastněny a provozovány podnikem, který prodávané zboží sám vyráběl. Tou nejznámější firmou je doposud fungující podnik Baťa, dále pak oděvní firma Nehera, Fr. Odkolek nebo firma Orion. Obchody té druhé skupiny vlastnila fyzická nebo právnická osoba, která zboží nakupovala od jiných výrobců a prodávala je zákazníkům ve svých obchodních domech. Sami žádné výrobky netvořili. Mezi firmy tohoto typu patřili obchodní domy V. J. Rott, Ota Kollinský nebo Lyonský dům, ale tím nejznámějším a jedním z nejstarších byl právě obchodní dům Brouk a Babka.⁵²

Prosperita obchodu však potřebovala příhodné podmínky. Faktory, které příznivě ovlivňovaly prodejnost, ale které sami provozovatelé neovlivnili. Mezi tyto charakteristické hospodářské rysy společnosti patřila silná průmyslovost regionu,

⁴⁹ GERŠLOVÁ, J. Obchodní domy – chrámy konzumu. Historie prvních obchodních domů v Evropě. In: *Acta Oeconomica Pragensia*, Praha: Vysoká škola ekonomická, 2007, roč. 15, č. 7, s. 119-128.

⁵⁰ CHVALOVÁ, E. *Obchodní domy v Moravské Ostravě v období první republiky*. In: *Příspěvky k dějinám a současnosti Ostravy a Ostravska*. 1.vyd. Ostrava: Tilia, 2005, s. 120.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² GERŠLOVÁ, J.; SEKANINA, M. *Lexikon našich hospodářských dějin*. 1.vyd. Praha: Libri, 2003. s. 248.

populační exploze, celkový přerod městečka ve velkoměsto, růst platů obyvatel, aniž by se zvyšovaly i ceny zboží a služeb a větší nezávislost žen. A s tím vším související rostoucí životní úroveň obyvatel. Ostrava všechny tyto body ukázkově splňovala. Na základě tohoto vývoje se obchodní domy začaly řídit těmito jednoduchými pravidly: navýšení výrobní⁵³ nebo pořizovací⁵⁴ ceny bylo minimální. Byly jasné dané pevné ceny a v rámci přehlednosti bylo samozřejmostí předvedení zboží zákazníkovi, aniž by si ho musel koupit. Jedno z pravidel, od kterého se však postupem času opouštělo, byl prodej za hotové peníze. Toto pravidlo bylo dodržováno převážně v začátcích podnikání obchodních domů, a jak se dále přesvědčíme, ne všechny podniky jej dodržovaly. Posledním pravidlem, které je určité snem každého zákazníka, bylo spojení nízké ceny s vysokou kvalitou a zárukou.⁵⁵

2.2 Vznik a vývoj firmy Brouk a Babka

Všeobecně toho literatura o zakladateli firmy Jaroslavu Broukovi zmiňuje víc než o jeho společníkovi. Jaroslav Brouk (viz obr. 2.2.1) pocházel z obce Hlince v Plzeňském kraji, kde se narodil 11. května roku 1884. Už od předškolního věku se toužil stát obchodníkem. Když mu bylo pouhých 13 let, osiřel.⁵⁶ Snad také i proto nastoupil nejdříve do učení, aby se postaral sám o sebe. Poté pro doplnění základů teorie nastoupil na Obchodní akademii v Praze. Zde se seznámil s Josefem Broukem. Už tehdy se stali přáteli a to i díky svým příjmením, která po sobě v abecedním seznamu následovala. Tudíž je zkoušející ve škole vyvolávali po sobě, a aby se jim to lépe četlo, přehodili pořadí jejich jmen a tím dali vzniknout přitažlivému názvu budoucího obchodního fenoménu. Po škole se jejich cesty rozdělily. Jejich cíl však zůstal stejný, a tím bylo podnikání. Zatímco



Obr. 2.2.1 Jaroslav brouk, zdroj:
<http://bohuslavbrouk.wordpress.com/fotografie/brouk-a-babka-2/>

⁵³ To se týkalo obchodních domů z první skupiny výše zmíněné. Do té patřily podniky, které si samy zboží vyráběly.

⁵⁴ Podniky, které odebíraly zboží od dodavatelů a prodávaly je konečnému spotřebiteli.

⁵⁵ GERŠLOVÁ, J. c.d., s. 119-128.

⁵⁶ SLABÝ, J. Jaroslav Brouk. *Typ: Ilustrovaný měsíčník pro úspěšné podnikatele*. 1929, roč. 3, č. 1, s. 3-8.

Babka sbíral zkušenosti ve Vídni, která byla kolébkou obchodních domů, Brouk se věnoval získávání praxe v pražských obchodech a navíc ještě navštěvoval přednášky na vysoké škole, aby si zvýšil vzdělání v oblasti účetnictví. Určitě to byl právě jeden z faktorů, díky kterému J. Brouk v podnikání dosáhl takového úspěchu. V roce 1908, kdy jim oběma bylo 24 let, se jejich životní cesty opět protnuly v podobě společného podnikání, jak uvádí D. Broncová. Naopak J. Slabý píše, že Brouk začal podnikat v roce 1908 sám a až o rok později se k němu přidal Babka. Ať tak, či tak, začínali tedy malým obchůdkem s kávou a čajem v Praze-Holešovicích. A s tímto zbožím právě proto, že mělo dlouho dobu trvanlivosti, rychle se prodalo a jeho pořízení nebylo nákladné. První rok podnikání však pro oba skončil ve výsledku ztrátou, protože utržené výnosy nemohly pokrýt náklady, které padly na masivní reklamu.⁵⁷

Tady nastává v literatuře značný rozkol. Jako jediný z dostupných pramenů právě J. Slabý uvádí doslovně: „*Pana Babku to odradilo, takže do nového roku 1910 šel pan Brouk zase sám. (Pan Babka si později zavedl obchod v Klatovech.)*“⁵⁸ Zajímavé je, že všechny ostatní články nebo texty, věnované se vývoji firmy Brouk a Babka, uvádějí, že Babka z firmy odstoupil z důvodu podlomeného zdraví. Je otázkou jestli právě J. Slabý má pravdu, právě proto, že jako jediný ze zmíněných pramenů čerpal z interview se samotným Jaroslavem Broukem. Dá se tedy jen spekulovat, jestli J. Babka opustil firmu ve zlém. Ale na druhou stranu kdyby tomu tak bylo, tak by určitě nedal svolení k užívání svého příjmení v názvu firmy, ve které už nefiguruje.

Po odchodu společníka se vložila do podnikání svého manžela Josefa Brouková. Začínali s obchodním domem na Belcrediho třídě. „*Obchodovali nejprve především s textilem, později dokonce s „veškerým zbožím, co Váš dům potřebuje*“.“⁵⁹ Bohužel se začátkem války se Jaroslav Brouk nemohl po pět let věnovat podnikání a musel narukovat. V roce 1919 se však vrátil a navázal v podnikání tam, kde skončil. Firma se přejmenovala z akciové na veřejnou obchodní společnost. Ve dvacátých letech začali Broukovi expandovat. „*Z té doby je také známý reklamní slogan: „ U nás si můžete vybrat nejen očima, ale i rukama*“, což tak opravdu bylo. Zákazníci si totiž mohli prohlížet a vybírat zboží v regálech a nejen u pultu, což byla jedna z novinek zavedená J. Broukem podle

⁵⁷ SLABÝ, J. c.d., s. 3.

⁵⁸ Tamtéž, s. 5.

⁵⁹ BRONCOVÁ, D. *Kniha o Praze 7*. Praha: Milpo, 1998. s. 137.

velkých zahraničních domů“.⁶⁰ Mezi další známé slogany patřilo například: „*Ví to otec, ví to matka, kde je firma Brouk a Babka.*“⁶¹ K tomuto sloganu patřil legrační obrázek s dvěma brouky, kterak se drží za ručičky a vykračují si. Vtip spočíval v tom, že babkou se lidově nazýval v té době chroust. Firma začala zakupovat nové a nové obchodní prostory po celém Česku, v Českých Budějovicích roku 1928, Plzni, Brně, roku 1936 v Liberci i Bratislavě. V Praze zakoupila dům v ulici Veletržní a propojila jej skleněnou pasáží s vedle sousedícím původním obchodním domem Brouka a Babky. Oba domy byly zevnitř zrekonstruovány, aby se zvětšila jejich prodejní plocha.

Jak moc pracovně vytížený byl v době své největší slávy podnikatel Jaroslav Brouk, dokazuje novinář inženýr J. Slabý, který se s ním v roce 1929 snažil domluvit rozhovor: „*Pana Brouka – jeho >portrét< pro TYP sháním již od loňského října. Telefon hlásí: > Pan šéf je velmi pilně zaměstnán, přebíráme obchodní dům LIDO v Č. Budějovicích. < A teď začíná křížová cesta reportérova. - > Jen tento týden, potom už to bude volnější. < Odkládám s týdne na týden, až konečně nelze odkládat. Musíme to mít pro první číslo TYPU. Ale čím dál, tím hůře*“ *Hlásí se mi: > Prvního března otevíráme obchodní dům v Moravské Ostravě, šéf je přetížen prací.* <⁶² Z článku mimo jiné vyplývá jak striktně podnikatel dodržovat svůj naplánovaný harmonogram a dokázal odstranit všechny překážky, které mu bránily ve vývoji podnikání.

Velkolepé plány J. Brouka však měli namířeno až na východní hranice republiky, a to na Podkarpatskou Rus. Bohužel veškerý vývoj přerušil útlum v podobě druhé světové války. I během této recese dokázala firma v Praze vybudovat obdivuhodnou budovu nesoucí název Bílá Labuť, která se dokázala vyrovnat světovým obchodním domům se svými eskalátory, dětskými koutky, potrubní poštou a hlavně obrovskou maketou otáčející se labutě. Po otevření „labutě“ však už celý podnik nečekalo nic dobrého. Velení nad firmou převzal starší ze synů podnikatele, Jaroslav Brouk junior, ale jen na rok 1948. Zde se prameny rozcházejí a například D. Broncová uvádí, že Brouk junior vedl společnost po

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ SLABÝ, J. c. d., s. 5.

⁶² SLABÝ, J. c. d., s. 3.

tři roky od 1945 do 1948. Roku 1949 byla firma znárodněna tehdejším režimem a přešla pod státní správu, kde už jen a jen skomírala.⁶³ Broukovi opustili zemi a emigrovali.

2.3 Architekt Obchodního domu Brouk a Babka v Moravské Ostravě

Bohužel nám není známo a ani literatura nezmiňuje, proč si J. Brouk vybral v roce 1928 pro stavbu úplně nové pobočky své firmy zrovna architekta Karla Kotase. Můžeme se domnívat, že díky dosavadním stavbám, které v Ostravě postavil. Dobové dokumenty nezaznamenaly, jaká měl zadavatel stavby na projektanta Kotase přání.⁶⁴ Co je ale logicky odvoditelné je volba Smetanova náměstí, které si pro svůj obchodní dům Brouk vybral. Musíme si uvědomit, že ulice Žofínská tehdy vypadala úplně jinak. Byla hlavní tepnou, kudy dennodenně chodili dělníci a zaměstnanci Žofínských hutí, které začínaly už téměř za obchodním domem. Navíc před Smetanovým divadlem byla konečná stanice ostravsko-karvinské lokálky. Bylo to tedy živé centrum města, významný komunikační uzel, tudíž po všech stránkách dobře zvolená lokalita. Jak popsal ve své práci J. Galeta: „*Smetanovo náměstí se tedy stalo opravdovým novým centrem Ostravy – byla zde banka, luxusní kavárna, divadlo, ředitelství jednoho z nejvýznamnějších podniků kraje, hned za rohem hotel.*“⁶⁵

Karel Kotas se narodil v lednu roku 1894, ale jak uvádí J. Galeta, v přesném dni narození se literatura neshoduje. Bohužel tomuto architektovi doposud nebyla věnována užší pozornost formou sepsání jeho životopisu. Architekt vystudoval na Blanensku školu se stavebním



Obr. 2.3.1 Moravsko-ostravská spořitelna, současný stav, archiv autorky

zaměřením a po studiích vstoupil do armády. Během pobytu v armádě vystudoval

⁶³ NOVÁK, J. Brouk a Babka: Jméno, které prodává. *Víkend*. 2008, č. 31, s. 28

⁶⁴ GALETA, J. *Obchodní dům Brouk a Babka v Moravské Ostravě*, Brno: Masarykova univerzita, 2010.

⁶⁵ Tamtéž, str. 14.

architekturu. Po vojně žil nějaký čas v Praze a v roce 1925 se přistěhoval do Ostravy. Začal pracovat na stavebním úřadě a podílel se na stavbě Nové radnice, čímž se, můžeme předpokládat, zapsal v té době do podvědomí Ostravanů. V roce 1927 se zúčastnil soutěže o návrh stavby Moravsko-ostravské spořitelny a městské knihovny (viz obr. 2.3.1). Výrazným funkcionalistickým prvkem tohoto nákresu, který pak použil u stavby OD Brouk a Babka, bylo zakulacené nároží. Jeho nákres v soutěži zvítězil, i když musel udělat v původním návrhu velké změny. O tři roky později byla budova slavnostně zpřístupněna veřejnosti. Tato stavba se díky své mohutnosti a majestátnosti stala výraznou dominantou města.

V roce 1928 přišla pro architekta příležitost uskutečnit své nerealizované projekty v podobě navrhnutí budovy obchodního domu Brouk a Babka. Podmínky nové budovy byly následující: přizpůsobit stavbu a její mohutnost prostředí Smetanova Náměstí tak, aby zapadala do kompozice náměstí.

Karel Kotas byl významným architektem, jehož životní dílo, které zanechal po



Obr. 2.3.2 obchodní a obytný dům Melantrich, současný stav, archiv autorky

svém odchodu z Ostravy v roce 1932, se stalo vzorem pro všechny jeho následovníky. Mezi stavbami, které v Ostravě postavil, patří například Občanská záložna z roku 1930, tiskárna Melantrich (viz obr. 2.3.2) z roku 1932 nebo přestavba kavárny de l'Europe v sousedství Obchodního domu Brouk a Babka. Jeho působnost se ale neomezovala jen na Ostravu, ale i na její okolí. V Teplicích nad

Bečvou postavil lázeňský dům.⁶⁶

2.4 Stavba a stavební úpravy ostravské pobočky

V květnu roku 1928 zaslala Městská rada Moravské Ostravy dopis Ing. arch. Vladimíru Fischerovi do Brna a arch. Karlu Hübsmannovi do Prahy s žádostí o dostavení se na zasedání komise v pátek 25. 5. 1928 v 15 hodin. Na tomto zasedání se řešila stavba

⁶⁶ VYBÍRAL, J. c.d., s. 129-145.

nového domu na Denisově náměstí a hlavně výška této budovy. Vyskytly se totiž obavy, aby nadměrná výška a mohutnost plánované stavby nenarušila vzhled náměstí a neutlačovala vedle stojící divadlo. Dům, na jehož místě měla stát plánovaná stavba, zakoupila firma Brouk a Babka a nechala jej zbourat. V červenci téhož roku Městská rada v Ostravě určila velikost stavební parcely pozemku a mohlo se tedy začít stavět. Ale objevily se nesouhlasné hlasy ze strany sousedů tohoto pozemku. Předběžné usnesení Městského zastupitelstva určilo výšku budovy jako čtyřpatrovou s ohledem na budovu divadla, které náměstí dominovalo. Občané a hlavně zastupitelé města se totiž obávali, že obchodní chrám zastíní ten kulturní. S ohledem na sousedící kavárnu de l'Europe, musela být stavba odstupňována, aby mohla plynně navazovat na nízkou budovu v sousedství. Původně ani nebyl doporučený hlavní prvek této funkcionalistické budovy, a to zakulacené nároží, podle zastupitelstva by to narušovalo vzhled náměstí. Sousedy, kterých se celé jednání ohledně výstavby nového domu na pozemku č. 219 týkalo, byli podnikatel židovské národnosti Arnold Süß, sídlící v Žofínské ulici a vlastník restauračního zařízení, Správa telefonů a Ředitelství Vítkovických a kamenouhelných dolů. Zatímco Správa telefonů souhlasila pod podmínkou, že stavebník a majitel na budovu bezplatně připevní zařízení potřebná pro telefonní vedení, soused A. Süß nesouhlasil a zdůvodňoval svůj odpor tím, že při úplném zastavění dvora budou zatemněny jeho zadní restaurační místnosti. Navíc paradoxně trval na vystavění zdí do plné výšky sousedního obchodního domu. Právě na základě těchto navzájem logicky si odporujících požadavků, byla jeho námitka později soukromoprávním soudem zamítnuta. To podpořil i fakt že, dům židovského podnikatele nebyl obytný, tudíž nepotřeboval tak prostorný dvůr, jak majitel požadoval. Báňský úřad akorát upozornil před zahájením stavby na to, že stavba musí probíhat pod odborným a šetrným dohledem z důvodu staršího poddolování stavební parcely. Mohlo se začít se stavbou.

Stavebnímu úřadu bylo během budování obchodního domu podáno ještě pár žádostí týkajících se například využití větracích šachet, které byli v chodníku před obchodním domem. J. Brouk totiž plánoval v suterénu zřídit pracoviště pro personál a přívod denního světla považoval za sociálně-hygienický požadavek nutnosti. Krytí šachet navrhl z pevného materiálu, který už se v podobném využití osvědčil, takže mu úřady vyhověly. Dále žádal o využívání výkladních skříní, které by zasahovaly za obvod obchodního domu do chodníku, v tom mu bylo vyhověno až když přistoupil na ústupek ohledně velikosti těchto skříní.

Obchodní dům (viz obr. 2.4.1) byl dostavěn a zpřístupněn veřejnosti v roce 1929, ale hned na začátku třicátých let přišly první úpravy domu, i přes to, že po celou dobu projektování se J. Brouk aktivně podílel na jeho návrzích. V roce 1932 přibyla na fasádě obchodního domu světelná neonová reklama. A dokonce v roce 1936 byl změněn celý vzhled domu od fasády až po celkovou rekonstrukci pater. Bohužel v tomto roce byla zastavěna i unikátní dvorana. Metamorfóza domu v průměrnou stavbu byla zakončena o



Obr. 2.4.1 Obchodní dům Brouk a babka, r. 1929, zdroj:

<http://bohuslavbrouk.wordpress.com/fotografie/brouk-a-babka-2/>

dva roky později zbudováním betonového patra v místech světlíku. Firmě tím sice vznikly další plochy pro kancelářské místnosti, ale kouzlo domu bylo už nenávratně ztraceno.

Při srovnání původního projektu spořitelny, který byl odbornou veřejností nadšeně přijat, zatímco zadavateli odmítnut, s projektem obchodního domu Brouk a Babka, vidíme, že si Kotas realizoval svůj předešlý návrh spořitelny akorát s malými obměnami vzhledem k účelu stavby.⁶⁷ Stavba je složena jakoby ze čtyř do sebe zapadajících kvádrů. Zvláštností byl světlík zbudovaný ve střeše. Šesté patro bylo o dva metry zasunuté od úrovně římsy celého okraje budovy, tím tvořilo přístupný ochoz se zábradlím, který využívali zaměstnanci o své pracovní přestávce. Patro se zábradlím na zaobleném nároží mělo podle architekta Tadeáše Goryczky evokovat palubu vznešeného zaoceánského parníku.

Nejmasivnější částí stavby je kvádr domu s oblým rohem, na něm zasunutý, subtilnější kvádr v podobě šestého patra, třetím kvádrem je snížená část domu s ohledem na vedlejší budovu a posledním kvádrem je dominantní komína se skrytým točeným schodištěm.

Architekt Kotas si dal u této stavby záležet na prostornosti, díky které si mohli zákazníci zboží lépe prohlédnout, než ve stísněném prostoru a nakonec třeba odcházeli s daleko větším nákupem, než původně zamýšleli. Mělo to tedy vliv na prodejnost. Dalším faktorem ovlivňujícím prodejnost byl důraz kladený na světlo. Před umělým osvětlením preferoval přirozené, ve kterém vystavované zboží vypadá podstatně lépe a zákazníci se

⁶⁷ GALETA, J. c.d., str. 19.

cítí svobodněji, vzdušněji. Toho dosáhl pomocí prosklené střechy. „*Při vstupu do vestibulu v přízemí to jistě jen málokomu nedalo, aby nezaklonil hlavu a nepohlédl vzhůru, na mraky běžící za devatenáct metrů vzdáleným světlíkem. Oči musely každému návštěvníkovi jezdit po přímkách masivních nosných pilířů a překladů, po jejich ostrých hranách. Jejich monumentální působení vhodně doplňovalo křehce působící prosklené zábradlí. Všude se oku návštěvníka odhalovala samotná nosná kostra budova v celé své kráse.*“⁶⁸

2.5 Služby obchodního domu

V přízemí budovy se nacházela pasáž, informace, bufet, čítárna, koutek se zlevněným zbožím a velice komfortní toalety. Mimo dvě schodiště patra budovy spojovaly dva osobní výtahy a jeden nákladní. Nejníže a nejvýše dostupné prostory budovy poskytovaly zaměstnancům zázemí a provozní prostory. Nacházely se v nich například strojovny, telefonní centrála, sklady zboží a obalů, kanceláře vedení a aranžovna. Když jsme u toho aranžování, výzdoba výloh a vnitřních prostor obchodního domu se přizpůsobovala reklamním akcím, které zrovna probíhaly, jak už bylo řečeno. Díky schopnému týmu dekoratérů dokonce roku 1933 výloha této filiálky vyhrála Velkou soutěž výkladních skříní ve Velké a Slezské Ostravě, kterou pořádal Klub dekoratérů výkladních skříní v Moravské Ostravě.

Obchod byl ve své době výjimečný uspořádáním zboží ve specializovaných sekcích, kterých bylo na 120. Kromě textilu se v regálech začaly objevovat i doplňky, jako boty a klobouky, dále i koberce, sportovní potřeby, nádobí, hudební nástroje, hodinky, šperky, elektronika, telegrafické i telefonní aparáty s komponenty, knihy, umělecké předměty. Podnik dokonce provozoval antikvariát a poskytoval bankovní a směnářenské služby. Novinkou v službách zákazníkům byl prodej na úvěr, který firma nabízela a zásilková služba. Svého času obchodní dům obesílal 600 000 zákazníků svými katalogy co šest měsíců s nejnovějšími nabídkami. „*Abychom si učinili představu o tomto množství, uvedu, že jenom expedici (bez psaní adres!) bylo zaměstnáno po 3 týdny 50 lidí a že celý náklad obou časopisů vážil 750 q.*“⁶⁹ Obou proto, že katalogy obchod zasílal ve dvou vydáních, českém a německém. Po přečtení katalogu si zákazník vybral zboží, o které by měl zájem a kontaktoval obchod. Ten, když to bylo možné, mu zaslal vzorky vybraného zboží a zákazník se na základě toho rozhodl, jestli si dané zboží koupí. Kuriozitou bylo, že

⁶⁸ GALETA, J. c.d., s. 22.

⁶⁹ SLABÝ, J. c.d., s. 7.

si firma žádala své katalogy vrátit zpět, ale vzhledem k jejich vysoké výrobní ceně se nebylo čemu divit.⁷⁰

Jako zaměstnavatel byl J. Brouk vzorný, požadoval po svých zaměstnancích vřelost, ochotu k zákazníkovi a neustálý úsměv. „*Odměnou jim byly zvláštní finanční příplatky právě za toto vzorné chování, třináctý plat, delší polední přestávka, měli placené volno a mohli si jedno půldne v týdnu vyřídit své soukromé záležitosti.*“⁷¹ Navíc pro zaměstnance zřizoval různé zájmové kluby, ať už lyžařský, šachový, cyklistický nebo fotbalový. Pro své dovolené mohli podřízení využívat ubytování v beskydských horách patřící firmě. Prodejci byli placeni závislé na své tržbě, z prodaného množství zboží. Jejich osobním zájmem tedy bylo dosahovat co největší tržby. Mohli se také osobně podílet na vedení prodeje a přicházet s novými nápady ke svým nadřízeným, kteří je posléze ocenili peněžní odměnou.⁷²

Jednou ze známých reklamních akcí, které probíhaly, byly takzvané bílé týdny, kdy se prodávaly utěrky, ložní prádlo, ubrusy a ručníky. Nebo kuchyňské dny, kdy byl veškerý personál oblečený jako hospodyňky a hospodáři. Výlohy, reklamy i výzdoba uvnitř obchodu byla ve stylu kuchyně. Po uplynutí půl roku od posledního přeorganizování zboží, se jeho rozmístění zase změnilo, aby tím u zákazníka navodilo dojem, že obchod zase nabízí něco jiného.

Po návratu z USA J. Brouk zkvalitnil služby své doručovatelské služby. Zasilatelské oddělení se stalo největším v celém obchodním domě a doručovalo cokoli a to bez nějakých extra velkých přírážek na ceně. Podnikatel totiž věděl, že takovým servisem si získá více zákazníků a udrží si jejich loajalitu. Pracovníci zasilatelského oddělení schraňovali všechny tiskopisy svých klientů-adresy, korespondenci, katalogy, objednávky, historii nákupů.⁷³

Po zásahu leteckou bombou roku 1946 (viz obr. 2.5.1), která za druhé světové války narušila dvě patra domu, Stavební úřad rozhodl o snížení budovy o poškozené patro

⁷⁰ GERŠLOVÁ, J. *Podnikatelské osobnosti 19. a první poloviny 20. století v Evropě*. 1.vyd. Karviná: Slezská univerzita, Obchodně podnikatelská fakulta, 1994. S. 57-61.

⁷¹ BRONCOVÁ, D. *c.d.*, s. 137.

⁷² GERŠLOVÁ, J. *c.d.*, s. 57–61.

⁷³ BRONCOVÁ, D. *c.d.*, s. 137.



**Obr. 2.5.1 Obchodní dům Brouk a Babka, stav po
vybombardování roku 1946, zdroj:
<http://bohoslavbrouk.wordpress.com/fotografie/brouk-a-babka-2/>**

na náklady města.⁷⁴ Po válce už podnik nevzkvétal a roku 1948 zanikl. Roku 1988 byl obchodní dům Brouk a Babka v Moravské Ostravě prohlášen za kulturní památku.

⁷⁴ GORYCZKOVÁ, N. *Poznámky k historickému vývoji a obnově obchodního domu Brouk a Babka*. In: Sborník Státního památkového ústavu v Ostravě 2001. 1.vyd. Ostrava: Státní památkový ústav, 2002. 156 s. Goryczková, N. *Historický rozbor obchodního domu Brouk + Babka, Smetanovo nám., Mor. Ostrava, Ostrava, 2000*, nepublikováno, uložen v Národním památkovém ústavu v Ostravě.

3 Využití řešené problematiky v médiích

3.1 Rozhovor s Janem Becherem

Kdy jste se poprvé setkal s Broukem a Babkou, z vyprávění nebo odkud?

Poprvé až v době, kdy jsem se stal manažerem tohoto obchodního domu. My jsme teprve tu historii začali odkrývat. Protože ačkoli je to významná architektonická budova města Ostravy, těch pramenů není příliš mnoho.

Proč si pro svou pobočku vaše firma vybrala právě tento dům?

My jsme v podstatě plánovali otevření takové velké pobočky, domu knihy Librex, už několik let. Nedařilo se ovšem takový projekt uskutečnit, protože by byl neefektivní z ekonomického hlediska a na konci roku 2000 nám

byl tento prostor nabídnut. My jsme ho tedy akceptovali jako určitý prostor pro tu naši vizi - mít dům knihy Librex, knihkupectví na čtyři podlaží. V mých vlastních vzpomínkách dítěte, kdy jsem tady chodíval s rodiči, to byla nepříjemná budova. Nepříjemný obchodní dům Ostravanka, do kterého jsem nerad chodil. Takže ty první dojmy a i ty z té návštěvy, kdy jsme jednali o koupi této nemovitosti, byli takové smíšené. Nicméně poloha ve městě a rozloha nám

vyhovovala, takže jsme se rozhodli, že tato budova se stane naší vlajkovou lodí. Před tou naší rekonstrukcí totiž ten dům vypadal hrozivě, také o tom svědčilo to, že tady lidé nechodili a bylo tady jen pár takových pofiderních obchůdků. Vesměs byl celý obchodní dům prázdný a nebyl moc přívětivý pro lidi.

Momentálně je budova zaplněná od přízemí až po vrchní patro knihami. Víte jaký sortiment nabízeli Brouk a babka?

Brouk a Babka nabízeli nejširší možný sortiment všeho možného. Když bychom to chtěli říct heslovitě: „od špendlíku až po automobil, až po vybavení ložnic“. Až pozdějším

znárodněním po druhé světové válce došlo k zúžení sortimentu pouze na oděvy, konfekci. Takže původně opravdu široký sortiment, který můžeme přirovnat k dnešním nákupním centrům.

To vypadá, jakoby neměl tehdy naprosto žádnou konkurenci?

V Ostravě byla konkurence, protože si musíme uvědomit, že téměř o dvě stě metrů dále byl například



Jan Becher (zdroj: www.ostravak.cz)

proslavený obchodní dům RIX, který bohužel zmizel po bombardování za druhé světové války. O dalších sto metrů dále byl obchodní dům Bachner, navíc postavený světoznámým architektem Erichem Mendelsohnem, nebo nedaleké obchodní centrum ASO. Naopak tady byla velice tvrdá konkurence.

Nechal jste se nějak inspirovat koncepcí Brouka a Babky, když jste otvírali Dům knihy?

Určitě. Jednak trochu vzdáleněji samotnou budovou, protože prošla různými rekonstrukcemi a kromě toho, že ztratila na svém původu, ztratila i na své funkčnosti. A my jsme se samozřejmě snažili ji vrátit k tomu původnímu stavu. Nejenom z nějakých pietních důvodů, ale také proto, že jsme zjistili, že tato budova byla přesně navržena podle požadavků tehdejšího zadavatele, a tudíž mělo všechno rozmístění v ní svůj smysl a řád. Uspořádání té budovy bylo tak logické, že jsme se z velké části vrátili k tomu původnímu z Brouka a Babky. Takže takhle vzdáleně jsme se vrátili k části z toho architektonického, co tady fungovalo. Bohužel, co se týče služeb, dneska je doba trochu jiná. Já bych strašně rád měl poslíčky, kteří by po Ostravě roznášeli nebo rozváželi knihy, ale bohužel to v těchto zeměpisných

šířkách a v této době není možné. Zatím! Ale my něco podobného vymyslíme. A ještě jsou věci, kterými se nechám do budoucna určitě inspirovat.

Váš obchodní dům je tady v Ostravě určitě největším knihkupectvím. Co vás vedlo vytvořit právě v Ostravě koncept takového prodeje?

Už od začátku jsme se setkávali s otázkou, jestli bude Ostrava schopna unést takovýto obchodní dům knihy. Lidé

si ťukali na čelo, když slyšeli, že tady chceme otevírat tak velké knihkupectví. Máme za sebou deset let existence, ukazuje se, že koncept je životaschopný, funkční a pokud nepřijdou nějaké velké vlivy, které nemůžeme ovlivnit, jako třeba taková globální ekonomická situace, či radikální zvyšování DPH a podobné, tak by tento koncept nemělo nic ohrozit

Kdo je Jan Becher?

- *Knihkupec, politik, manažer Domu knihy Librex*
- *Syn majitele firmy Librex Petra Bechera se narodil roku 1976.*
- *Dětství prožil v Porubě, nyní žije s rodinou v Mariánských Horách, v budoucnu plánuje přestěhovat se do centra Ostravy.*
- *Účastní se politiky na komunální úrovni za hnutí Ostravak.*
- *Aktivně usiluje o oživení nejen kulturního života v centru města.*
- *Jeho blog: becher.blog.respekt.ihned.cz*

Co musí mít tedy takový obchodní dům navíc oproti své konkurenci?

Těch způsobů jak přilákat zákazníka je více, ale naše pomyslná strategická příručka *Jak na zákazníka*, má v podstatě jednu jedinou stránku, a to, že zákazník je vždy na prvním místě. Je to natolik otřepané, až se to člověku nechce poslouchat, přitom je to to nejdůležitější na čem stojí každý obchod. A nejinak tomu je i tady. Takže my všechno co

děláme, odvozujeme od zákazníka. Ve druhé řadě se samozřejmě snažíme nabízet něco víc než jenom to, co nabízejí běžná knihkupectví. To znamená: výstavní síně a kulturní akce. Drtivá většina akcí je naprosto nekomerčních. Nepřinášejí nám nic jiného, než že nám lidé děkují za to, co tady děláme a rádi na ně chodí. To je určitá přidaná hodnota, kterou se všem snažíme nabízet. Ostravané a nejenom Ostravané, ale i lidé

ze širokého okolí na to slyší a ukazuje se, že to funguje. Takže ne pouhý obchod s knihami, ale kulturní centrum s prodejem knih. To je koncept, který máme od samého začátku. A musím zaklepat, že se nám to daří plnit.

Co byste po vzoru Brouka a Babky chtěl zdokonalit v Librexu?

Perfektní služby.

3.2 Komentář: Jaký je Jan Becher?

Říká se o něm, že je kultivovaný. A to bezesporu je! Zajímá se o historii i aktuální dění, je sečtělý a vyzná se v kultuře i architektuře. Pan Becher žije historií budovy bývalého Brouka a Babky. Při prozrazování vzácných detailů z dějin stavby se mu rozsvítí už tak pronikavě modré oči a mimoděk se nakloní blíž a ztlumí hlas, snad aby nás nezaslechl někdo cizí u vedlejšího kavárenského stolku. Při prvním našem setkání byl ostražitý, strnulý, rezervovaný a neoholený. Při dalším setkání působil uvolněně, usměvavě a sdílně. Ale sdílně jen do míry toho, co mi chtěl svěřit. I když se náš rozhovor nesl v přátelském duchu, z nepříjemnějších otázek vždy elegantně vybruslil. Dojem, který jsem z Jana Bechera získala po páru dvouhodinových schůzek je, že je to velice elegantní, mladý muž, který umí poutavě vyprávět. Ostře se vyhrazuje vůči developerům, ale k malým soukromníkům se zase přiřadit nemůže. Firmu, potažmo Dům knihy nazývá střední vrstvou mezi obchodníky, posledním mohykánem, který přetrvává v centru města a nestěhuje se do obrovských nákupních center, kde by získal určitě více zákazníků, kteří možná ani nemají tušení o takovém podniku. Je opravdu mužem na svém místě. Můžete z něj „cítit“ lásku k jeho práci. A to i dokazuje kravata s motivem knihovny naplněné knihami, kterou měl na obou našich schůzkách.

3.3 Anketa

1. Znáte firmu Brouk a Babka?
2. Čím se zabývala? Pokud jste zažil/a třicátá léta, navštěvoval/a jste tento obchodní dům? Pokud ne, co vám o něm vyprávěli rodiče, popřípadě prarodiče?

Milena Cabejšková, důchodce, 82 let

1. Ano, samozřejmě, že znám. Byl to obchodní dům, který byl v Ostravě postaven v roce 1929, což byl rok, ve kterém jsem se narodila i já.
2. Byla jsem tehdy malá, ale pamatuji si, že se tam prodávala nějaká konfekce. Byla to na tehdejší dobu velmi krásná stavba, ale obchodní dům jako takový ve mně nezanechal nějaký hlubší dojem. Myslím si, že to byla významná firma, párkrát jsem tam s rodiči byla, ale tehdy tady v Ostravě bylo těch obchodních domů více, takže jsem spíše chodila do těch ostatních.

Božena Kuncová, důchodce, 83 let

1. Víím, že se tak jmenoval obchodní dům v Ostravě.
2. Prodávali tam oblečení, co si pamatuju. Ale větší výběr oblečení měl Obchodní dům Textília, takže tam jsem chodila daleko raději.

Petra Májková, účetní, 60 let

1. Pamatuju si, že na Smetanově náměstí stál velký obchodní dům s neonovým nápisem Brouk a Babka.
2. Jen matně si pamatuju, že snad prodávali látky, ale víc ze zboží si nevybavím.

Jana Filáková, lékařka, 50 let

1. Ano, znám.
2. Mí rodiče mě brávali do tohoto obchodního domu. Určitě jsem tam jako dítě s nimi byla, ale bohužel už si nevybavuju, co tam prodávali.

Simona Janíková, studentka, 22 let

1. O Broukovi a Babce jsem slyšela většinou od mých prarodičů.
2. Babička vždycky vzpomíná na všechno to krásné oblečení, které obchodní dům nabízel. Často mi vykládala, jak si ráda zkoušela všechny ty kloboučky a

rukavičky. Na Brouka a Babku mají krásné vzpomínky a ani se nedivím, když se jednalo o období jejich mládí.

3.4 Článek: Pojd'me se podívat na zoubek konkurenci

Už víme, že Brouk a Babka museli čelit velké konkurenci v Moravské Ostravě v podobě ostatních obchodních domů, které se nacházely v centru města. Které obchody tedy byly největšími konkurenty firmy Brouk a Babka v Ostravě? Přibližme si jejich podnikání prostřednictvím unika, které ve své době zavedli.

3.4.1 První eskalátory v Ostravě

Jedním z nich byl obchodní dům ASO, stojící nedaleko dnešního Sýkorova mostu, ve kterém dnes sídlí Všeobecná zdravotní pojišťovna. Tohoto ostravského praotce všech obchodních center nechal postavit olomoucký podnikatel Josef Ander. Majitel firmy ASO, Ander a syn začínal na konci 80. let 19. století s malým krámkem jako prodejce suvenýrů a postupně se vypracoval, přes mezistupeň v podobě kamenného obchodu s galanterií, hračkami a suvenýry, až na úspěšnou firmu s pobočkami po celé tehdejší ČSR, ve Vídni a dokonce i v hlavním městě Peru! Vývoj jeho podnikání měl tedy podobný průběh jako u našeho Brouka a Babky. To byla první shoda mezi těmito firmami. Když se podíváme blíže na fakta, zjistíme, že oba obchodní domy byly postaveny i ve stejném roce 1929. Josef Ander však otevřel až před Vánocemi 1930. V tomto byl tedy Jaroslav brouk rychlejší. Stavba navržená architektem Bohumírem Čermákem stála na tehdejší Těšínské ulici. Chod obchodního domu řídil jeden ze synů majitele. Zvláštností, kterou se



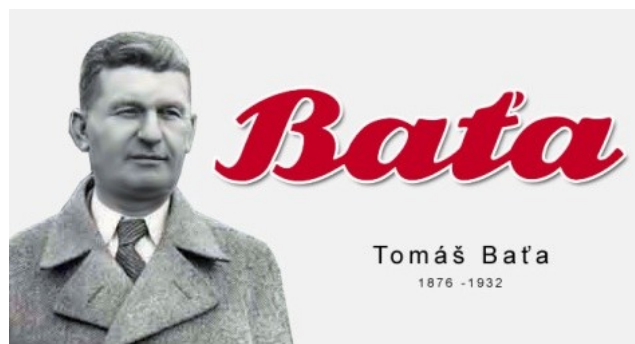
Andruv stadion v současnosti (zdroj: www.stadiumguide.com/andruv.htm)

vyznačoval prodej v tomto domě, byl tzv. *systém jednotkových cen*, který můžeme přirovnat k dnešním obchodům typu *Vše za 30 Kč*. Cena sortimentu byla ustálena na čtyřech zaokrouhlených částkách, vyjma oblečení a luxusního zboží, ceny to byly jedna, dvě, pět nebo deset korun českých. To byl velký tahák pro zákazníky a dělalo to z obchodního domu ASO silného konkurenta. V roce 1930 si

Jaroslav Brouk mohl spokojeně zamnout ruce. Obchodní dům ASO vyhořel během své rekonstrukce, která by z něj udělala ještě nebezpečnějšího dravce na poli prodejců. Požár vyřadil obchod na rok z provozu a zničil i hlavní pýchu domu, kterou byl jeho eskalátor, jedny z prvních pojízdných schodů v Československu. Josef Ander byl vášnivým fanouškem fotbalu. V roce 1940 nechal postavit olomoucký fotbalový stadion, který byl pojmenován po něm. Po druhé světové válce potkal Anderovic podnik stejný osud jako mnoho dalších, byl a znárodněn.

3.4.2 Baťovské ceny

Bezesporu nejznámějším obchodem, kterému se povedlo proniknout do všech koutů světa, je ekonomický fenomén Baťa, synonym levné, ale kvalitní obuvi. Zlínský průmyslník začal podnikat v roce 1894 a byl prvním továrníkem, který přešel na pásovou výrobu. V roce 1931 otevřel na Masarykově náměstí v Ostravě obchodní dům navrhnutý architekty Janem Svobodou a Františkem Stalmachem. Čtyřpatrová budova nabízela na třech patrech široký sortiment obuvi a punčochového zboží a ve čtvrtém patře dva luxusní byty. Masivní reklamu zřizovalo speciální Baťovo marketingové oddělení ve všech ostravských periodikách a to po celý rok, nejen v období slev a zvláštních nabídek.



zakladatel a nezaměnitelné logo firmy (zdroj:
<http://www.dooffy.com/cs/blog-jedna-zajimava-a-nestarnouci-myslenka-od-tomase-bati-na-tema-hospodarske-krize.html>)

Stejně tak jak byl obchodní dům ASO známý svými jednotnými cenami, tak je firma Baťa doposud známá tzv. *baťovskými cenami*. Jsou to ceny vždy končící devítkou na konci (19, 29, 39 Kč). Což je geniální prodejní tah, který se doposud rozšířil mezi většinu českých prodejců. Zákazník získá při nákupu dojem, že například boty, které kupuje za 999 korun, stojí 900 korun a nějaké drobné. Neuvedomí si, že vlastně stojí bez jedné koruny 1000 Kč.

Slavný podnikatel tragicky zahynul rok po otevření ostravské filiálky a firmu převzal jeho bratr Jan Baťa, který ji úspěšně rozvíjel dál. V současnosti se tato firma nazývá Bata Shoe Organization.

3.4.3 Oddělení pro plnoštíhlé

Obchodní dům RIX byl postaven v roce 1909 podle návrhu architekta Felixe Neumanna. Původní majitel stavby Julius Rix přenechal své příjmení pro prodejní účely podnikateli Adolfu Lüftschitzovi, který za první světové války stavbu koupil. Dům se nacházel v centru města na rohu ulice 28. října. Ihned po koupi jej začal nový majitel v roce 1928 modernizovat a přestavovat pod taktovkou architekta Ernsta Kornera. Ke konci téhož roku slavnostně otevřel pětipatrový nákupní dům, jehož cena byla v té době odborníkem vyčíslena na dva miliony korun.



RIX v době své největší slávy (zdroj: <http://www.jarnemec.com/felixneumann/index.php?akce=1909>)

V obchodě pracovalo přes 200 zaměstnanců a holedbal se, že u něj zákazník sežene naprosto vše. Zboží bylo rozděleno do 35 oddělení. Kromě běžných sekcí, které se vyskytovaly v každém obchodním domě té doby, se navíc v tomto obchodě vyskytovalo oddělení pro plnoštíhlé zákaznice a v předvánočním čase se dočasně zřizovalo oddělení dárků. To byly určité velké trumfy této konkurenční firmy, které ubíraly zákazníky i obchodnímu domu Brouk a Babka. Co ale kazilo reputaci obchodního domu RIX, byl dlouhodobý a vleklý spor s obchodním domem Textilia. Majiteli Textilie se nelíbilo, že obchod nese název RIX a přitom patří rodině Lüftschitzů, proto se obrátil na soud. I přesto, že Adolf Lüftschitz opakovaně odolával v soudních sporech s Igo Wechslerem, se rozhodl roku 1937 změnit příjmení rodiny na Rixovi, a tím Wechslerovi zatnout tipec. Pravým důvodem tohoto sporu se nejpravděpodobněji jeví skutečnost, že firma RIX inzerovala své služby v blízkosti Textilie formou plátěných obdob dnešních billboardů a odváděla pozornost od podniku Textilia.



RIX 29. 8. 1944 (zdroj: Ing. Petr Bernat, Ph.D.)

Osud RIXU byl zpečetěn s nástupem druhé světové války, kdy byl v roce 1944 vybombardován a musel být tedy o rok později strhnut. Na jeho místě stojí

v současnosti

dům s kancelářskými prostory a v nejvyšším patře sídlí známá ostravská restaurace Pelikán.

3.4.4 Konfekce z Paříže a módní přehlídky

Obchodní dům Textilia byl postaven roku 1930 podle návrhu německé architektky Marie Frommerové nedaleko Smetanova náměstí. V roce 1934 byl kvůli zvětšení prodejní plochy propojen s vedle stojícím domem. Majitel společnosti, Igo Wechsler, založil společnost Textilia roku 1922 a specializoval se na prodej textilu. Prakticky od začátku podnikání měl Wechsler problémy s předpisy a nedodržoval správné používání názvu společnosti. Opakovaně na to upozorňovaly obchodnické cechy a podnikatel byl sankciován. Z toho také pramenila jeho pozdější posedlost kontrolováním obchodního domu RIX.



Textilia r. 1928 (zdroj:

<http://www.jarnemec.com/felixneumann/index.php?akce=1911g>)

Čtyřpodlažní budova v Ostravě

nabízela sortiment podobný jako ve všech ostatních obchodních domech. Podle pamětníc však měla široký výběr krásného oblečení, které dovážela až z Paříže, mekky módy. Tento podnik byl největším konkurentem Brouka a Babka, protože se nacházel blízko něj a nabízel daleko větší výběr oblečení. Dokazují to i výpovědi pamětníc, které dávali Textilii jednoznačně přednost. Textilia dokonce pořádala módní přehlídky k příležitosti uvedení nové kolekce do obchodu a to nejen v budově, ale i ve vedle stojícím hotelu Palace. Navíc se v Textilii stejně jako v Broukovi a Babce nacházel bufet, kde mohli zákazníci spočinout po únavném nakupování. Své služby Textilia korunovala malým dárkem, který při placení dostávali zákazníci za objemnější nákup. Nejčastěji to býval balíček kávy nebo nějaká drobnost.

Při bombardování za druhé světové války byla budova poškozena, ale na rozdíl od RIXU nebo Brouka a Babky nemusela být strhnuta ani její opravy nebyly tak masivní. Za bývalého majitele Kamila Kolka, který neoprávněně a bez posudku odborníka boural v roce 2000 nosné zdi v budově, se zřítila část střechy a stropy tří podlaží. A to v době, kdy v obchodním domě bylo plno zákazníků! Byl obžalován z obecného ohrožení a budovu po pěti letech chátrání odkoupila pražská firma Ostravica Fashion v čele s jejím majitelem Petr Beneš, který už přes pět let údajně budovu opravuje a plánuje uvést do provozu.



Ostravica Textilia r. 2010 (zdroj: <http://ostravaci.cz/?s=fotoalbum-ostrava&b=178.>)

Závěr

Závěrem by autorka chtěla vyzdvihnout jak obchodní dům Brouk a Babka pozvedl hospodářskou úroveň meziválečné Ostravy.

Sít' obchodních domů Brouk a Babka, byla jednou z nejúspěšnějších prvorepublikových obchodních sítí v celém Československu a jedna z mála, která nebyla v židovských rukách. Její majitel pan Brouk odjel, tak jako Baťa, na zkušenou do USA, kde viděl v praxi myšlenku nových obchodních domů, které do té doby v prvorepublikovém Československu nebyly tak běžné. Ten koncept se mu zalíbil a začal ho uplatňovat i u nás. Pro Ostravu to znamenalo jednak v rámci sítě obchodních domů Brouk a Babka kompletně nový projekt. Nebyl to adaptovaný prostor, ale nově postavená budova, takže do Ostravy tato stavba vnesla závan moderních architektonických prvků. Díky praxi, kterou Jaroslav Brouk získal v Americe, ukázal Ostravě nové, doposud nepoužívané, marketingové techniky a nový způsob managementu, právě díky kterým obchodní dům dosahoval vysokých tržeb. Stavba byla výborně vybavená po technické stránce, měla kompletní vzduchovou klimatizaci, potrubní poštu, výtahy, topení, neonové reklamy a na každém patře byly luxusní toalety. Veškeré vybavení, které obchodní dům nabízel, muselo být pro tak průmyslově založené město, ve kterém donedávna nebyla ani zavedena kanalizace, jako zjevení.

Spotřebitelské úvěry, v jejichž zprostředkovávání byl tento obchodní dům výjimečný, pozvedávaly finanční charakter obyvatelstva. Navíc podnik byl schopný i během tak nestabilní doby, kterou byla druhá světová válka, bez přestání zprostředkovávat úvěry pro válkou týrané Ostravany. Takovýto obchod jednoduše zkulturoval syrové hutnické město, kterým bezesporu Ostrava byla. Ať už svými službami, zásilkovým prodejem, dovozem zboží až domů nebo ochotou zaměstnanců.

Hlavními hospodářskými dopady bylo zvýšení zaměstnanosti na Ostravsku, takový podnik potřeboval minimálně 40 zaměstnanců, s tím související i sekundární zaměstnanost, protože obchod spolupracoval a zaměstnával různé obslužné, servisní a dodavatelské služby. A v neposlední řadě přinesl do Ostravy nové architektonické trendy, vyšší úroveň služeb a nová společenská měřítká. Takový dům Ostravu kultivoval.

Seznam použité literatury

Knihy, příspěvky, články:

- BOLKOVÁ, L. Jak se z drobků stalo velké město. *Sedmička Ostrava*. 2011, roč. 3, č. 14, s. 8. ISSN 1804-773.
- BRONCOVÁ, D. *Kniha o Praze 7*. Praha: Milpo, 1998. 192 s. ISBN 80-86098-10-9.
- DLOUHÝ, J.; PRZYBYLOVÁ, B.; ŠERKA, J. *Historie a současnost podnikání na Ostravsku*. 1.vyd. Žehušice: Městské knihy s.r.o., 2001. 343 s. ISBN 80-902919-2-9.
- FILGAS, J. *Zapomenutá Ostrava*. 3.vyd. Ostrava: Repronis, 2007. 215 s. ISBN 978-80-7329-160-0.
- GALETA, J. *Obchodní dům Brouk a Babka v Moravské Ostravě*. Bakalářská diplomová práce. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2010.
- GERŠLOVÁ, J. Obchodní domy – chrámy konzumu. Historie prvních obchodních domů v Evropě. In: *Acta Oeconomica Pragensia*, Praha: Vysoká škola ekonomická, 2007, roč. 15, č. 7, s. 119-128. ISSN 1804-2112.
- GERŠLOVÁ, J. *Podnikatelské osobnosti 19. a první poloviny 20. století v Evropě*. 1.vyd. Karviná: Slezská univerzita, Obchodně podnikatelská fakulta, 1994. 134 s. ISBN 80-85879.
- GERŠLOVÁ, J. *Vádemékum vědecké a odborné práce*. 1.vyd. Praha: Professional Publishing, 2009. 148 s. ISBN 978-80-7431-002-7.
- GERŠLOVÁ, J.; SEKANINA, M. *Lexikon našich hospodářských dějin*. 1.vyd. Praha: Libri, 2003. 492 s. ISBN 80-7277-178-7.
- GERŠLOVÁ, J.; SEKANINA M. *Teze k přednáškám předmětu Dějiny národního hospodářství*. Ostrava: Vysoká škola báňská - Ekonomická fakulta, 2002, 128 s. ISBN 80-248-0203-1.
- GORYCZKOVÁ, N. *Poznámky k historickému vývoji a obnově obchodního domu Brouk a Babka*. In: Sborník Státního památkového ústavu v Ostravě 2001. 1.vyd. Ostrava: Státní památkový ústav, 2002. 156 s. ISBN 80-85034-25-5.
- Goryczková, N. *Historický rozbor obchodního domu Brouk + Babka, Smetanovo nám., Mor. Ostrava*, Ostrava, 2000, nepublikováno, uložen v Národním památkovém ústavu v Ostravě.

- HOLUBOVÁ, M. *Architekt Karel Kotas a jeho práce v Ostravě*. Bakalářská diplomová práce. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2006.
- HOLUBOVÁ, M. *Architekt Karel Kotas a jeho tvorba pro velká města. Brno, Ostrava, Praha*. Magisterská diplomová práce. Olomouc: Palackého univerzita: Katedra dějiny umění, 2008.
- CHVALOVÁ, E. *Obchodní domy v Moravské Ostravě v období první republiky*. In: *Příspěvky k dějinám a současnosti Ostravy a Ostravska*. 1.vyd. Ostrava: Tilia, 2005. 520 s. ISBN 80-86904-05-9.
- JIŘÍK, K. *Dějiny Ostravy*. 1.vyd. Ostrava: Sfinga, 1993. 811 s. ISBN 80-85491-39-7.
- JIŘÍK, K. *Dějiny města Ostravy*. 1.vyd. Ostrava: Park kultury a oddechu, 1967. 16 s. ISBN 02-62617.
- JIŘÍK, K.; PITRONOVÁ, B. *Dějiny Ostravy*. 1.vyd. Ostrava: Profil, 1967. 768 s. ISBN 48-023-67.
- KORBELÁŘOVÁ, I.; WAWRECZKA, H.; WLUDYKA, Z.; ŽÁČEK, R. *Ostrava 1880-1939*. 1.vyd. Třinec: Wart, 2000. 179 s. ISBN 80-238-5949-8.
- KORBELÁŘOVÁ, I.; ŽÁČEK, R. *Velká Ostrava: 75. Výročí sloučení ostravských obcí*. 1.vyd. Šenov: Tilia, 1999. 64 s. ISBN 80-86101-26-6.
- NAVRÁTIL, B. *Zmizelá Morava a Slezsko: Ostrava*. 1.vyd. Praha-Litomyšl: Paseka, 2007. 68 s. ISBN 978-80-7185-830-0.
- PÁTEK, J. *Československé dějiny (1918-1939)*. 4.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. 174 s. ISBN 14-423-78.
- PRZYBYLOVÁ, B., ŠÉRKA, J. *Muži s mocí: Portréty představitelů města Ostravy 1918-1989*. 1. vyd. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999. 64 s. ISBN 80-86101-24-X.
- RADĚVOVÁ, Z. *Architektonické dílo Karla Kotase - Sledování významných mezníků v tvorbě*. Bakalářská diplomová práce. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2005.
- VYBÍRAL, J. *Zrození velkoměsta: Architektura v obraze Moravské Ostravy 1890-1938*. 3.vyd. Šlapanice: Era, 2003. 219 s. ISBN 80-86517-94-2.

Elektronické publikace:

- NOVÁK, J. Brouk a Babka: Jméno, které prodává. *Víkend* [online]. 2008, č. 31, s. 28[cit. 2011-04-29]. Dostupný z WWW: <http://volby.ihned.cz/c4-10011430-26125620-v00000_d-brouk-a-babka-jmeno-ktere-prodava>.
- SLABÝ, J. Jaroslav Brouk. *Typ: Ilustrovaný měsíčník pro úspěšné podnikání* [online]. 1929, roč. 3, č. 1, s. 3-8[cit. 2011-04-29]. Dostupný z WWW: <<http://bohuslavbrouk.files.wordpress.com/2010/06/jaroslav-brouk-typ-1929.pdf>>.
- ŠIMEK, R. Práce všeho druhu. *Profit* [online]. 2006, roč. 17, č. 51-52, s. 70-71[cit. 2011-04-29]. Dostupný z WWW: <<http://bohuslavbrouk.files.wordpress.com/2010/06/simek-prace-vseho-druhu-profit-2006.jpg>>.
- Významný český podnikatel z Hlinců. *Kronika regionů* [online]. 2003/2004, roč. 2, č. 3 [cit. 2011-04-29]. Dostupný z WWW: <<http://bohuslavbrouk.files.wordpress.com/2010/06/vyznamny-cesky-podnikatel-z-hlincu.pdf>>.
- <http://bohuslavbrouk.wordpress.com/fotografie/brouk-a-babka-2/>
- <http://www.jarnemec.com>
- <http://www.knihservis.cz/librex.eshop/index.php>
- http://www.ostrava2015.cz/web/document/cms_library/55.jpg
- <http://www.ostravaci.cz>
- <http://www.ostravak.info/>

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová (bakalářská) práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....
jméno a příjmení studenta

Na Desátém 21
Ostrava 2, 702 00